

Relacje paradygmatu rozwoju trwałego z jakością życia

dr Marcin Łuszczczyk
Politechnika Opolska

Cel referatu

Celem referatu jest analiza zależności pomiędzy paradygmatem rozwoju trwałego, a jakością życia i wynikające z niej konsekwencje dla pomiaru jakości życia w skali międzynarodowej.

W zamiarze autora wyniki prowadzonych przeprowadzonych analiz mają stanowić krok w kierunku rozwiązania problemu badawczego: jak łączyć pomiar wskaźnikowy jakości życia z pomiarem nowego paradygmatu rozwoju?

Krótką ocena PKB

Negatywne oceny PKB pojawiały się już w latach 70. XX wieku. Źródłem krytyki były przede wszystkim odbiegające od oczekiwań efekty ilościowego wzrostu gospodarczego w krajach rozwijających się.

Krytyka PKB jako miernika dobrobytu społecznego nasiliła się wraz z ostatnim kryzysem finansowym i gospodarczym.

Krótką ocena PKB

Z reguły główne zastrzeżenia i kontrowersje związane ze stosowaniem PKB dotyczą kwestii:

- wliczania do PKB wydatków niewpływających na wzrost dobrobytu,
- wyłączenia z rachunków narodowych usług świadczonych w gospodarstwach domowych,
- nieuwzględniania prac wolontariuszy,
- braku korelacji wartości PKB ze stanem środowiska naturalnego,
- ignorowania nierówności społecznych.

Krótką ocena PKB

J. E. Stiglitz stwierdził, że „PKB nie jest sam z siebie zły. Jest on w niewłaściwy sposób wykorzystywany”.

PKB mimo pewnych ułomności, generalnie sprawdza się jako **miernik aktywności gospodarczej**.

Sposób jego liczenia jest jednoznacznie określony w systemie rachunków narodowych, a jego syntetyczny charakter ułatwia porównania efektów gospodarczych w skali krajowej i międzynarodowej.

Kontrowersje definicyjne związane z jakością życia

Zupełnie odmiennie prezentują się kwestie dotyczące oceny jakości życia. Nie tylko brak jest pełnej zgody odnośnie do definicji jakości życia, ale również występują poważne kontrowersje wokół pomiaru jakości życia.

Kontrowersje definicyjne związane z jakością życia

W definicjach wykorzystywane są pojęcia szczęścia, dobrobytu, godnych warunków życia, zaspokojenie potrzeb na przykład w zakresie edukacji i zatrudnienia itp. Jest w nich również odwołanie do obiektywnych i subiektywnych czynników.

Jakość życia kształtowana jest pod wpływem trzech dziedzin cywilizacyjnych: kulturowej, przyrodniczej i gospodarczej.

Kontrowersje definicyjne związane z jakością życia

W ocenie jakości życia zachodzi również konieczność wyboru systemu wartości – punktu odniesienia.

Jak zauważył papież Franciszek „wypaczony antropocentryzm stwarza przestrzeń dla wypaczonego stylu życia”.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

Zasada trwałości (zrównoważenia) rozwoju została sformułowana po raz pierwszy w 1713 roku przez Hansa Carla von Carlowitza.

Zasada trwałości odnosiła się wówczas wyłącznie gospodarki leśnej.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

Od czasu publikacji raportu Brundtland w 1987 roku rozwój trwały stał się pojęciem wielowymiarowym, rozpatrywanym w układzie społeczeństwo – środowisko przyrodnicze – gospodarka i ściśle kojarzonym z jakością życia.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

It contains within it two key concepts:

- the concept of “needs”, in particular the essential needs of the world’s poor, to which overriding priority should be given,
- the idea of limitations imposed by the state of technology and social organization on the environment’s ability to meet present and future needs”.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

Rozwój trwały wymaga zaspokojenia co najmniej podstawowych potrzeb, aby społeczeństwa mogły zaspokoić swoje aspiracje do wyższej jakości życia.

Włączenie zasad rozwoju trwałego do globalnych zasad etycznych i ich wypełnianie jest niezbędne dla zapewnienia wysokiej jakości życia na ziemi.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

W Rio de Janeiro w 1992 roku ponownie zwrócono uwagę na pogarszający się stan środowiska przyrodniczego i zagrożenie dla jakości życia.

Stwierdzono wówczas m. in.: „**Aby osiągnąć rozwój trwały i wyższą jakość życia dla wszystkich ludzi, państwa powinny zredukować bądź wyeliminować nie zrównoważone systemy produkcji lub konsumpcji oraz promować odpowiednią politykę demograficzną**”.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

Idee wdrażania rozwoju trwałego przyjęła również Unia Europejska. W przyjętej w 2001 roku strategii zapisano, że: „**rozwój zrównoważony oferuje** Unii Europejskiej pozytywną długoterminową wizję społeczeństwa, które jest zamożniejsze i bardziej sprawiedliwe, i które obiecuje czystsze, bezpieczniejsze i zdrowsze środowisko – społeczeństwa, które zapewnia **lepszą jakość życia nam, naszym dzieciom i wnukom**”.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

W 2002 roku w Johannesburgu podczas konferencji, której przewodnim tematem były dokonujące zmiany w środowisku przyrodniczym i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego świata stwierdzono, że **rozwój trwały to droga do poprawy jakości życia bez nadmiernej eksploatacji surowców naturalnych.**

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

Papież Franciszek w encyklice Laudato Si dostrzegł m. in. negatywne skutki zachodzących współcześnie zmian.

Brak naturalnej równowagi w rozwoju jest niekorzystny dla człowieka i środowiska, prowadzi do degradacji świata i obniżenia jakości życia oraz budzi poważny niepokój o przyszłość ludzkości.

Rozwój trwały jako dążenie do wysokiej jakości życia

System wartości stanowi fundament i spoiwo rozwoju trwałego. Wybór umiarkowanej wersji antropocentryzmu jako aksjologicznej podstawy rozwoju trwałego jest uzasadniony, gwarantuje właściwy zakres odpowiedzialności, wyraźnie akcentuje nadrzędne miejsce człowieka na Ziemi.

Wnioski

Konkluzje będące wynikiem zrealizowanych badań, a mające swoje konsekwencje dla pomiaru jakości życia można zaprezentować następująco:

1. Rozwój trwały oznacza nie tylko dążenie do zaspokojenia materialnych potrzeb społeczeństwa, ale przede wszystkim do trwałego zapewnienia wysokiej jakości życia.

Wnioski

2. Zarówno rozwój trwały, jak i jakość życia są kategoriami mającymi holistyczny charakter i obejmują co najmniej wymiar społeczny, środowiskowy i gospodarczy, a w najszerszym ujęciu również wymiar przestrzenny, polityczno-instytucjonalny i moralno-etyczny.
3. Pomiedzy realizacją rozwoju trwałego a poprawą jakości życia występuje dodatnie sprzężenie zwrotne.

Wnioski

4. Wskaźniki opisujące rozwój trwały i jakość życia są w dużej mierze tożsame.
5. Omawiane kategorie opierają się na tej samej koncepcji potrzeb.
6. Podstawą aksjologiczną w każdym przypadku jest umiarkowany antropocentryzm.

Wnioski

Przeprowadzone badania pozwalają uznać za słuszną tezę, że oparcie pomiaru jakości życia na paradygmacie rozwoju trwałego jest uzasadnione.

Dziękuję za uwagę